

DAVIDOVA LISTA

POSLEDNJI ZADATAK JEDNOG NASTAVNIKA:
OTKRIVANJE NAJVAŽNIJIH LEKCIJA ŽIVOTA

DAVID MENAŠ

Prevela
Dubravka Srečković Divković

Laguna

Naslov originala

David Menasche

THE PRIORITY LIST: A TEACHER'S FINAL QUEST TO
DISCOVER LIFE'S GREATEST LESSONS

Copyright © 2013 by David Menasche

Translation copyright © 2018 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Žaku Menašu,
koji me je učio da nema potrebe za hrabrošću,
a potom mi pokazao kako da budem hrabar.*

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Prolog

Dozvolite mi da od velikog Lua Geriga posudim reči koje je izgovorio u svom oproštajnom obraćanju na stadionu *Jenkija* nedugo pošto mu je saopšteno, u trideset sedmoj godini, da je pred njim kraj života. *Danas sebe smatram najsrećnijim čovekom pod kapom nebeskom.*

I ja smatram sebe najsrećnijim, i to i jesam.

Bio sam približno istih godina kao Lu kad su mi dve hiljade šeste, na vrhuncu nastavničke karijere, dijagnostikovali tumor na mozgu i predvideli mi još koji mesec života. Prošlo je sedam godina, i dok sedim ovde u svom domu u Nju Orleansu, obogaljen i bezmalo slep, smatram da sam imao sreće jer još mogu da se divim lepoti ružičaste magnolije pod mojim prozorom, da gledam svoje voljene, da se smejem s prijateljima, i jer mi se pružila ova prilika da podelim svoju priču s drugima.

Realističan sam. Nema nijednog razloga da još budem živ. Ova bolest mi ni na tren ne dozvoljava da

zaboravim da će na kraju, u ovoj borbi dveju volja, pobediti *ona*, a ne ja. Znam da će rak isterati svoje, i to ne u dalekoj budućnosti.

Ali dok mi vid slabi i moj svet se zamračuje, dok mi ruke onemoćavaju do te mere da više ne mogu da držim ni viljušku da bih sam sebe nahranio, a noge poda mnom sahnju, odabrao sam da ono ograničeno vreme što mi preostaje iskoristim kako jedino umem. S radošću.

Više ne mogu da zapovedam učionicom, kao nekad. Ali nadam se da će moja iskustva i lekcije, naročito kad budem umro, podsećati druge na dragocenost života. Nikada ga nisam cenio toliko kao sad kad mi je preostalo tako malo vremena.

I ponovo zajmim od Gvozdenog Konja bejzbola reči njegovog oprostajnog govora:

Zato ću na kraju reći da možda jesam imao gadan maler, ali isto tako imam i neopisivo mnogo onoga za šta vredi živeti.

Dok ne prestanem da dišem, imaću to isto i ja.

1

U levom uvu mi je zujalo. Nisam tome pridavao mnogo značaja, jedino što me je nerviralo, poput onih nesnosnih komaraca koji ti kruže oko glave kao sedišta džinovske vrteške u zabavnom parku. Ali ovo zujanje je bilo *u* mojoj glavi. Nastojao sam da se ne obazirem na njega, sve dok se jednog dana, nekoliko meseci otkako se javio, zvuk nije preobratio u drhtavicu koja mi se spuštala od lica niz čitavu levu stranu tela, a potom i do vrhova nožnih prstiju. *Vreme je da odeš doktoru, Menaše*, rekao sam sebi. Pregled je zakazala Pola. Ona se u našem braku brinula o svemu gde je potrebna organizacija. Bez Pole se ne bih setio da nisam platio račun za struju sve dok ne ostanem bez svetla.

Otišao sam svom lekaru opšte prakse, koji me je poslao doktoru za grlo, uvo i nos, a ovaj je zaključio da treba da odem neurologu. Neurolog se zvao doktor Pol Damski. Bio je mlad, ne mnogo stariji od mene u to doba – imao sam trideset četiri godine – i izgledao je

neusiljeno i neposredno. Moj čovek. Nadao sam se da će moje simptome objasniti nekim uštinutim živcem ili nervoznim tikom, ali on me je umesto toga poslao na čitav niz snimanja. Sva su imala akronime. EEG. EKG. CAT. MRI. Osetio sam ogromno olakšanje kad sam sa prva tri dobio uredne nalaze. Poslednje, MRI – magnetna rezonanca – sigurno će nam nešto saopštiti, rekao je doktor Damski. Na nalaze ću morati da čekam nekoliko dana. Niko ne voli čekanje, pa ni ja nisam izuzetak. Zato sam se u međuvremenu usredsredio na jedino za šta sam znao da će mi zaokupiti misli. Uronio sam u svoj posao.

Srednju školu *Koral rif* s valjanim razlogom nazivaju megamagnetom Majamija. Učenici iz svih krajeva zemlje utrkuju se za mesto na jednom od njenih šest pripremnih smerova – Međunarodnoj maturi, Agronomskim naukama i inženjeringu, Poslovanju i finansijama, Pravnim poslovima i odnosima s javnošću, Zdravstvenim naukama, te Likovnim i izvođačkim umetnostima. Biraju se po sistemu žreba, sem u slučaju Likovnih i izvođačkih umetnosti. Ti učenici moraju da polažu prijemni ispit, a konkurencija je žestoka. Uz tolike ambiciozne buduće umetnike, atmosfera je umnogome kao u filmu *Slava*. Devojke i momci stalno uvežbavaju pesme i korake igara po hodnicima. Prosto ne možeš da se ne oraspoložiš kad si tamo. Dok se nisam razboleo, nisam propustio ni dan.

Hiljadu devetsto devedeset sedme, kada se ta škola otvorila, bio sam u prvoj postavi njenog nastavnickog kadra. To mi je bio prvi posao predavača, a iskreno, sa dvadeset pet godina nisam bio ni mnogo stariji od

svojih đaka. Većim delom onih šesnaest godina koje sam proveo tamo, predavao sam engleski odeljenjima najboljih đaka završnog razreda, kao i u okviru proširenog programa koji obezbeđuje bodove za koledže. Voleo sam da gledam te petnaestogodišnjake i šesnaestogodišnjake kako se hvataju ukoštac s prvim krupnim životnim odlukama – budućim karijerama, ljudskim odnosima, pitanjem gde će živeti, koje će koledže pohađati, šta će studirati – a istovremeno uče da voze kola, dobijaju prva zaposlenja, eksperimentišu s drogama, alkoholom, seksom, identitetom i slobodom. To je za klince jedno transcendentno doba. Nekim čudom, iako tek počinju da stiču nezavisnost i često žude da je imaju još više, većini još nije dojadila škola. A ja sam smatrao ogromnom povlasticom to što ću učestvovati u njihovim metamorfozama.

Svoju iskrenu želju da toj deci ne budem samo još jedan profesor u nizu pokazivao sam i tako što su vrata moje učionice uvek bila otvorena. Obično je za vreme užine tu bilo pet do deset, pa i više učenika. U mnoge dane, neko bi vežbao deklamovanje teksta, ili pevao, ili igrao, ili svirao na violini ili gitari. Sem onda kad neka učenica dođe plačući zbog momka ili neki učenik zbog loše ocene, što se obično dešavalo pre ili posle časova, bilo je to potpuno razdragano okruženje.

Tako je bilo i onog dana kad mi je saopštena dijagnoza.

Dogodilo se to uoči Dana zahvalnosti, mog najdražeg praznika. Sedeo sam za svojim radnim stolom s najdražom prijateljicom i koleginicom Deniz Arnold, koja je predavala engleski odeljenju najboljih učenika završne godine. Deniz je sićušna i jede kao ptica. A i

kad je jela, obično je to bila tek poneka bombonica iz kese koju je čuvala kao zalihu u svom radnom stolu. Ja bih pak u vreme užine kupio nešto zdravo i nastojao da je ubedim da uzme koji zalogaj. Tog dana smo podelili salatu iz kafeterije i šalili se kako nas baš hoće sreća jer smo tog puta dobili i krastavac u plastičnoj kutiji punoj uvele ajsberg salate i gnjecavih krutona. Deca su vrvela ulazeći i izlazeći. Dok smo završavali s jelom, zazvonio mi je telefon, melodijom iz starog *Super Marija*. Otvorio sam ga i na ekranu ugledao broj moga doktora.

„Halo?“, rekao sam ustajući od stola.

„Ovde medicinska sestra doktora Damskog“, žalostivo je izgovorio glas na drugom kraju linije. „Stigli su vam rezultati snimanja.“

Valjda je kriva moja optimistična priroda, ali večito očekujem da će sve biti u najboljem redu. „O!“, živahno sam kazao. „Sjajno! Šta kažu rezultati?“

Oklevala je taman toliko da osetim kako mi je srce zadrhtalo. „Ne“, rekla je. „Morate da dođete ovamo. I obavezno povedite nekoga sa sobom.“

Osetio sam se kao da me je šutnula posred utrobe. „U školi sam i mogu da dođem tek kasnije“, uzvratio sam.

Strah se uistinu poigrava s našim mozgovima. Mislim da sam se nadao kako ću tim odgovorom, da ne mogu odmah tamo da stignem – grčevitim držanjem za normalnost svog života od pre tog poziva – nekako promeniti ishod. Da će sestra reći: *Ah, ma nema problema, zakazaćemo za drugi put*. Nije to rekla.

„Ne sekirajte se zbog vremena“, rekla je. „Doktor će ostati ovde.“

Sad me je već šutirala u utrobu kramponima kopačke. „U redu“, odgovorio sam.

Odsečno sam zaklopio telefon, okrenuo se ka Deniz i pogledao u nju. Usta su joj bila otvorena, oči okrugle od iščekivanja. „Stigli su mi rezultati“, kazao sam. „Rekli su mi da moram lično da dođem po rezultate. To sigurno znači da je loša vest.“ Prijateljica mi je na to uzvratila umirujućim pogledom. „Biće sve dobro, Davide“, kazala je. „Znam da hoće. Ma daj! Ti se nepobediv.“

Ne znam kako sam tog popodneva održao časove. Mada se sećam da je bilo trenutaka kad sam se toliko unosio u raspravu sa učenicima da sam zapravo zaboravljao na doktora. Po svršetku radnog dana zaputio sam se ka parkingu zajedno sa Deniz. Razgovarali smo o tome šta me možda čeka i kako treba da budem jak, u tom stilu. Stigavši do svog auta, okrenuo sam se ka njoj i rekao: „Ovo je poslednji put da je sve normalno.“ Samo da sam mogao zamrznuti vreme!

Seo sam za volan, odvrnuo radio i pošao auto-putem Palmeto ka severu da bih svratio po suprugu. Nije imala vozačku dozvolu, pa sam je vozio u školu i vraćao je kući. Tako smo radili svakodnevno. Kao i uvek, čekala me je ispred škole kad sam stigao tamo. Uskočila je na suvozačko sedište, a ja sam isključio muziku i saopštio joj vest.

Trudila se da ostane smirena, ali očigledno se uspaničila isto koliko i ja.

Činilo mi se da vožnja do doktora traje čitavu večnost, ali svejedno mi je protekla prebrzo. Uporno sam razmišljao: što duže budem uspeo da odložim to što doktor ima da mi kaže, to duže ću moći da se

pretvaram kako će sve biti u redu. Usta su mi bila suva kao barut, želudac kao da sam kamen progutao. Pola je pokušavala da vodi neobavezan razgovor pričajući o svom radnom danu, a ja sam joj bio zahvalan na trudu, ali nisam čuo nijednu njenu reč. Samo sam klimao glavom. I pokušavao da udahnem vazduh.

Kao što mi je i obećano, doktor Damski je bio tamo kad smo stigli. Sestra nas je uputila ka njegovoj ordinaciji ne gledajući nam u oči. Vrata ordinacije bila su otvorena. Kad smo Pola i ja ušli, doktor Damski je sedeo za svojim stolom. Smeđa kosa bila mu je kraća nego kad sam ga poslednji put video; imao je na sebi beli mantil, oko vrata stetoskop. „Sedite“, rekao je pokazujući na dve stolice od drap i smeđeg skajja, postavljene naspram njegovog stola. Krenuo je da govori izražavajući se medicinskim terminima koje ja nisam razumeo. *Multiformni glioblastom?* Nisam mogao to čak ni da izgovorim, a kamoli da shvatim šta znači. „U redu“, nastavio je doktor Damski, „dozvolite da vam pokažem.“

Iza njega je ogromni kompjuterski monitor prikazivao nekakvu sliku zloslutnog izgleda. Meni je ličila na Roršahovu mrlju: velika, gnjecava sivo-bela kaša uskovitlanih šara. Doktor se okrenuo ka monitoru i pokazao prstom. „Ovo je vaš mozak“, rekao je kratko i jasno. Pomerio sam stolicu da bih video bolje, a Pola se digla i stala iza mene. Nisam pojma imao u šta gledam. Pokazivao mi je nekakvu belu masu na svojoj pozadini. Meni je ličila na nešto što se viđa u izveštajima o vremenu – uraganski oblak na ekranu doplerskog radara. Taj uragan u mojoj glavi jeste tumor, nastavio

je doktor. To je bilo već dovoljno jednostavno, ali imao sam milion pitanja. Preovladao je nastavnik u meni.

„I šta to, dakle, znači?“, upitao sam. „Je li dobroćudan?“ Lep pokušaj.

Doktor Damski je spustio klipbord i olovku, pa mi se zagledao pravo u oči. S nelagodnošću se promeškoltio na stolici. „Nijedan tumor na mozgu nije dobroćudan“, odgovorio je.

„Je li kancerozan?“

„Da, to je rak.“

Mogao me je isto tako i tresnuti u solarni pleksus. Ostao sam bez vazduha. Osećao sam se poraženo. Šuplje. Videvši užas na mom licu, doktor je pokušao da ublaži udarac koji mi je upravo udelio. „Ali još ne znamo baš previše, Davide“, rekao je. „Moramo da obavimo biopsiju.“ Biopsiju čega? Već je rekao da je to rak. „Treba nam više podataka“, nastavio je doktor Damski. „Hoćemo da utvrdimo koliko brzo raste. Možda se tu nalazi već dvadeset godina i povećava se vrlo sporo.“

Lepo, pomislio sam. *S biopsijom već mogu da izađem na kraj*. Tada nisam znao da to znači da će mi ukloniti parče lobanje.

„Može li to da sačeka do letnjeg raspusta?“, upitao sam.

Skupio je usne, onako kako sam ja to ponekad radio kad mi neki učenik postavi pitanje koje deluje naročito prostodušno.

„Ne, to je predaleko“, odgovorio je.

„Dobro. Kako bi bilo onda da sačekamo do odmora za Božić? To je za samo mesec dana.“

„Iskreno ne znam ni da li ćete dotad poživeti“, kazao je on.

Trgao sam se i odskočio kao da me je ošamario. A udarci su samo produžili da padaju. Bez lečenja, očekivani period preživljavanja biće mi oko dva meseca, rekao je doktor Damski. Osvrnuo sam se i pogledao po ordinaciji. Zidovi su bili okrečeni u onu boju bolničkih zelenih uniformi, samo prigušeniju, a svu umetnost je predstavljao poster s prikazom kičmene moždine i mozga. U uglu se nalazio sto za preglede od nerđajućeg čelika, prekriven čistim belim papirom. Sve je bilo užasno hladno i bezdušno. Zar ne bi trebalo makar da se čovek nađe u prijatnom okruženju kad mu neko saopštava da će umreti? „Koliko ću dugo ja ostati *ja?*“, upitao sam. Odgovor sam već znao. To vreme već je prošlo.

Pola se junački držala, ali ja nisam znao gde se nalazim. Izvinio sam se i izašao na parking da pozovem brata. Žak je osam godina stariji od mene; radio je honorarno kao lektor i novinar. Uprkos grozničavoj satnici rada, uvek je bio uz mene kad zatreba. Žak je bio moja uzdanica. Kako sam mu čuo glas, tako sam zaplakao. Jedva sam izgovarao reči koliko sam se gušio. *Rak mozga. Neizlečiv. Svega još koji mesec života.* A imam trideset četiri godine, dođavola! Volim svoj posao. Volim svoju ženu. Volim svoj život. Može zazvučati kao kliše, ali kad ti saopšte smrtnu presudu, zaista pomisliš: *Kako je moguće da se ovo dešava? Kad ću se probuditi iz ovog jezivog košmara?*

A to sam sve i rekao Žaku između jecaja. Kako je moguće da se ovo dešava? Trudio sam se da budem dobar čovek. Trudio sam se da ispravno postupam. Da nisam negde udario glavu? Da nisam jeo nešto što ne

treba? „Davide“, izgovorio je na kraju on, „moraš da budeš jači.“ Eto to je moj brat. Glavu gore! Samo jako. Budi hrabar. Želeo sam da budem takav radi Žaka. Radi Pole. Radi svojih đaka. Nisam hteo da izgledam slab, nemoćan, kao neko ko nema vlast ni nad čim. Duboko sam udahnuo, pa još jednom, a onda su, stvorivši se niotkuda, iz mojih usta izletele reči kakve nikad ne bih očekivao.

„Ne brini se, sve držim pod kontrolom“, rekao sam. A još čudnija od zvuka samih tih reči bila je moja svest da je zaista tako.

Pošto smo se dobro isplakali, Pola i ja smo se povezli ka kući mojih roditelja, da tamo proslavimo Dan zahvalnosti. Kakvu promenu u život unosi fatalna dijagnoza! Pre toga sam jedva čekao Dan zahvalnosti. Bio mi je omiljeni praznik i jedini kad je mama davala baš sve od sebe, vadila srebrni escajg i tanani porcelan, čak i kristalne čaše na visokim nožicama koje zazvone kad kucneš u njih. Tamo će biti sva moja najbliža rodbina – mama i tata, Žak i njegova supruga Tal, njihovi sinovi Emanuel i Noa, moj najstariji brat Moris, njegova supruga Mišel, njihovi sinovi Žak i Zaš (u našoj porodici nije se rodilo žensko dete duže od trideset godina) – kao i šira porodica. Po pravilu bi nas se okupilo od dvadesetoro do trideset petoro. Bilo je potrebno pet stolova na rasklapanje, protegnutih od trpezarije do dnevne sobe, da svi posedamo. Uvek je to bio najlepši provod. Ljudi bi krenuli da se pojavljuju oko pet sati, pa bismo Žak i ja izigravali barmene dok svi sedaju

da se ispričaju pre večere. Glavni događaj je počinjao oko sedam i uvek je u njemu bitnu ulogu igrala ćurka veličine tojote prijus, uz sve moguće dodatke.

Put autom od Majamija do kuće mojih roditelja u Pembрук Pajnsu, naselju pastelnih boja, trajao je četrdesetak minuta. Pola je imala privremenu dozvolu auto-škole, i mada je obično bila spremna na sve samo da ne mora sesti za volan, ovoga puta se ponudila da vozi i bilo mi je zbog toga drago. Već sam bio rešio da budem jak kad budem roditeljima saopštio da imam rak, ali strepeo sam od tog razgovora i nastojao sam da se priprelim. Znao sam da će se mama užasno potresti, a nipošto nisam želeo da upropastim dan koji je njoj najznačajniji u čitavoj godini.

Žak i njegova porodica već su bili tamo kad smo Pola i ja stigli. Oni su pre koji sat bili doleteli iz Njujorka. Svi smo sedeli u dnevnoj sobi i zaključio sam da je i taj trenutak podjednako pogodan kao i ma koji drugi da saopštim roditeljima vest. Ostali gosti neće doći još satima; dakle, svi ćemo imati šanse da dođemo k sebi. Povišeno svestan svog govora tela, pokušavao sam da snagom volje nateram sebe da pokažem samopouzdanje: *Zavali se. Prekrsti noge. Ne prekrštaj ruke na grudima. Izgledaj opušteno.* Roditelji su sedeli na dvosedu preko puta mene. (Bližili su se četrdeset sedmoj godišnjici braka, a još su sedeli stisnuti jedno uz drugo.)

„Dakle“, izgovorio sam kao da ću upravo saopštiti vesti o lokalnim vremenskim prilikama, „stigli su mi od doktora Damskog rezultati sa magnetne rezonance.“

Mami se skamenilo lice.

Osetivši da se sprema nešto ozbiljno, a možda i zato što joj je Žak već rekao, Tal je ustala da okupi dečake i uključi i njih u razgovor. Isprva sam se pobojavao da su sa svojih jedanaest i osam godina premali da čuju to što imam da kažem. Istovremeno, prisustvo sinovaca ulilo mi je još veću motivaciju da ostanem hladnokrvan i da delujem umirujuće.

„I? Šta kaže *on?*“, upitala je mama.

Videvši joj strah u očima, samo što nisam zaplakao. Ali time bih potpuno poništio svoju nameru. Umesto toga, ponovio sam kao papagaj ono što mi je doktor rekao, služeći se istim medicinskim žargonom koji tom prilikom nisam razumeo, ali sam posle našao sve te reči na *Vikipediji*. „Multiformni glioblastom je najčešći i najagresivniji zloćudni primarni tumor mozga koji pogađa ljude; zahvata glijalne ćelije i čini 52% svih slučajeva tumora mozga, te 20% intrakranijalnih tumora. Maligni glioblastom je redak i javlja se u 2–3 slučaja na 100.000 ljudi. Lečenje može obuhvatati hemioterapiju, radijaciju i hiruršku intervenciju.“ Poslednji deo sam izostavio: „Medijana preživljavanja kod lečenih pacijenata iznosi petnaest meseci. Medijana preživljavanja bez lečenja iznosi četiri i po meseca.“

Majka je briznula u plač – onaj plač kakav se čuva za najneizdrživiji bol. Prestrašio me je; srce mi se kidalo zbog nje. „Mama“, rekao sam uverljivo, „stvarno te volim, ali moraš da se smiriš. Biće sve kako treba. Biće u redu.“

„Šta znači sve to?“, upitala je, gušeći se, između jauka. Pogledao sam u Polu, koja je sedela kraj mene, i ponadao se da ona možda ima odgovor, ali nije ništa

rekla. Zato sam odlučio da demonstriram šta to nije u redu kod mene, baš onako kako je to uradio i doktor. Stegavši i sastavivši pesnice, rekao sam: „Ljudski mozak je ovaliki.“ Raširio sam desnu šaku. „Ova ruka predstavlja moj zdravi mozak, koji se gnječi o lobanju jer ga pritiska ovaj tumor koji raste.“ Na to sam digao levu pesnicu. U tom trenutku se oglasio moj jedanaestogodišnji sinovac Emanuel. „Kako si ga dobio?“, upitao je. *Pametno pitanje*, pomislio sam. „Ne znam“, iskreno sam odgovorio. „Prosto zadesi neke ljude. Veoma je redak, a većinom od njega obolevaju sasvim mala deca i stari ljudi. U stvari je baš i dobro što ga je dobio neko kao ja. Zdrav sam u svakom drugom pogledu, jak sam, imam sve izgleda da pobedim ovo čudo.“ Zvučao sam ubedljivo čak i samom sebi.

Moj otac je umetnik i vrlo je osećajan, predivno se izražava bojama, ali obično zataji kad treba da izrazi osećanja rečima. Njegovo oružje da se izbori s tom veću bilo je poricanje. „U redu“, najzad je izgovorio, sa sebi svojstvenom jezgrovitošću. „Možeš ti s time da izađeš na kraj. Biće sve kako treba.“ Misija obavljena. Tata je potom skrenuo temu na jednog svog prijatelja koji pati od epilepsije (i na to kako makar nemam nešto poput toga!), pa smo nastavili s takvim ćaskanjem kao ona porodica koja smo bili pre nego što nam je reč *rak* mučki upala u život.

Kada su nešto kasnije stigli i svi ostali, tetke, stričevi, stari porodični prijatelji, pokušao sam da se ponašam kao onaj stari David. Bezбриžni David. Uvek raspoložen za dobar provod. Koliko mi je bilo poznato, niko drugi nije još čuo za moju bolest, što će mi olakšati pokušaje

da zaboravim na nju bar tog dana. Ali prevario sam se. Dok smo Žak i ja mešali pića i sipali vino, prišao mi je ležernim korakom naš rođak Deni. „Čujem da si bolestan“, kaza. Zastao mi je dah, a onda sam smesta preuzeo ulogu koju sam uvežbao za roditelje. „Ah, pa da, prate nešto što imam u glavi“, odgovorio sam, trudeći se svom snagom da zvučim vedro. „Imaš rak?“, upitao je on. Uzdahnuo sam i pokušao da ostanem opušten. „Trenutno nismo uradili ni biopsiju. Još ništa ne znamo.“ Da, nastojao sam da ga otkačim, ali Deni nije odustajao. „A koja je vrsta raka?“, upitao je. Čitave prethodne noći proučavao sam nalaze koje mi je dao doktor, pa sam sada sve izdeklamovao Deniju, služeći se izrazima koji su bili previše stručni za njegovu moć poimanja, baš kao što ih ni ja nisam u prvom trenutku shvatio. „Imam multiformni glioblastom“, rekao sam. „Prečnika četrdeset tri milimetra.“ Deni se belo zapiljio u mene, pa sam pokušao iznova. „U desnom slepoočnom režnju imam tumor otprilike veličine loptice za golf“, objasnio sam.

„Pa kako ti je?“, upitao me je on.

Ne znam šta mi je to dozvolilo da načas podlegnem takvom gubitku vlasti nad sobom, ali sve što sam dotad čuvao u sebi prosto se izlilo. Opisao sam bolne trnce koje osećam duž čitave leve polovine tela i napade slične epileptičnim posle kojih budem sav bolestan i izmoren. „To mi se dešava najmanje pet puta dnevno“, kazao sam, „i svaki put je kao da me je drmnula struja.“ Ponovo sam ga pogledao, no ovog puta sam mu u očima ugledao suze. „Stvarno mi je žao“, izustio je. „To je strašno. Od srca, od srca mi je žao.“ Neprekidno je to

ponavljao. Rekao sam i ja njemu da mi je žao. Jeste mi bilo žao što sam dozvolio da mi popusti samokontrola i upropastio mu Dan zahvalnosti.

U tom trenutku, zacrtao sam sebi: *Davide*, rekao sam, *ne čini to više! Jadno je da to radiš ljudima pričajući istinu o svom raku. Njima je potrebno da čuju nešto što će ih osloboditi odgovornosti. Ionako ničim ne mogu da ti pomognu. Odsad pa nadalje, govorićeš im: „Dobro mi je!“ Tako će i njihova osećanja biti: „Finol! Dobro mu je!“*

Videvši reakciju moga rođaka, shvatio sam da će ljudi, ukoliko im budem previše govorio o svom zdravlju, uzmicati od mene i uzdržavati se od razgovora o sopstvenim problemima iz straha da me ne opterete. A to sam ponajmanje želeo. Znao sam da će me rak promeniti, ali nisam hteo dozvoliti da me liši onih svojstava koja sam najviše cenio kod sebe, a na čijem vrhu su bili optimizam i razumevanje drugih. Uvek sam bio onaj koji bodri druge i pomaže im – a poslednji bih sažaljevaio sebe ili tražio pomoć.

Tako je započela uloga koju ću igrati narednih šest godina.

Kako si?

Ne mogu da se požalim! Dobro je. Kako si ti?

Sa tom ulogom ću se saživeti i na kraju ću i poverovati u nju.

Te večeri sam insistirao da u povratku vozim ja. Ispostaviće se da ću samo još neki put voziti svoj voljeni mustang, pošto ćemo ga zameniti nečim praktičnijim – stvarčicom koja je meni ličila na džinovski toster, ali je delovala dovoljno bezbedno da je vozi i

Pola. Trinaest godina vozio sam Polu svud redom: do prodavnice, kod doktora, u kupovinu svakog para cipela koji je posedovala. A tad je počela da priča kako će polagati za dozvolu. Nije mi promakla ironija situacije. Shvatila je da više nisam dovoljno pouzdan da bi se oslanjala na mene. Verovatno ću biti mrtav pre nego što nauči pravilno da parkira.

Na našu kolsku stazu stigao sam negde oko ponoći. Pola je pošla pravo u krevet, ali ja nisam mogao da zaspim, pa sam rešio da ustanem i spremim plan predavanja za naredni ponedeljak. Seo sam za svoj radni sto, a onda me je poput udara munje ošinula panika. *Moji đaci!*, pomislio sam. *Moraću da uzmem slobodne dane zbog biopsije. Nikada nisam ni dana odsustvovao iz škole. Želeće da znaju gde sam. Šta da im kažem, pobogu? Šta im uopšte mogu reći?*

Tog vikenda sam svaki-svakijati sat uložio u pripremanje govora, vežbajući ga sve dok mi nije delovao kako treba. Pisao sam po sto puta sebi beleške, razgovarao sa sobom ispred ogledala kako bih bio siguran da su mi izrazi lica u skladu s porukom koju želim da im prenesem. U subotu u ponoć, sve je bilo uvežbano.